

Täysistunto

Torstai 27.10.2016 klo 16.00—20.13

6. Lakialoite laiksi osakeyhtiölain 1 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 66/2016 vp Mikko Kärnä kesk ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu

19.13 **Mikko Kärnä kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvät vielä paikalla olevat kollegat! Esittelen teille nyt lakialoitteen laiksi osakeyhtiölain 1 luvun muuttamisesta. Aloite tähtää julkisesti rahoitettuja palveluita tuottavan tai julkista palvelutehtävää hoitavan osakeyhtiön avoimuuden lisäämiseen. Hallitus on kuullut kansalaisia julkisten palveluiden yhtiöittämisen huolesta ja jo aiemmin linjannut, että sosiaali- ja terveydenhuollossa julkista tehtävää hoitavat osakeyhtiöt ovat tulevaisuudessa velvollisia hoitamaan tehtäviään avoimesti. Tämän nyt käsiteltävänä olevan lakialoitteen on allekirjoittanut 105 kansanedustajaa. Kiitoksia kaikille allekirjoittaneille, jotka haluavat näin osoittaa, että tällainen avoimuus on demokratian kannalta välttämätöntä. Tehtävän ja verorahoituksen siirtyminen osakeyhtiölle ei saa olla tapa päästä irti toiminnan julkisuudesta, ja verovarojen käyttöä tulee voida valvoa myös osakeyhtiöissä.

Kansalaisten huolena maakunta- ja sote-uudistuksen yhteydessä on ollut palveluiden yhtiöittämisen myötä yhtiön mahdollisuus salata tietojaan. Tämä pelko on varsin aiheellinen. Nyt käsiteltävänä oleva lakialoite antaa yhden mallin velvoittaa osakeyhtiö toimimaan julkisuuslain piirissä, ja toivon, että tämä käsitellään valiokunnassa tarkkaan, koska yli puolet kansanedustajista on tämän allekirjoittanut. Aloitteen avulla voitaisiin myös estää Länsimetro Oy:n kaltaisten julkisuuskatastrofien toistuminen, sillä tämän avoimuuden tulee kattaa kaikki julkista tehtävää hoitavat yhtiöt. Ainoastaan näin toimimalla voimme säilyttää kansalaisten luottamuksen yhteiskuntamme avoimuuteen ja demokratiaan.

Arvoisa herra puhemies! Lakialoitteella halutaan kaikessa yksinkertaisuudessaan lisätä osakeyhtiölain 1 lukuun uusi, 10 § julkista tehtävää hoitavan osakeyhtiön tietojen julkisuudesta. Tämän myötä julkisesti rahoitettuja palveluita tuottavan tai julkista palvelutehtävää hoitavan osakeyhtiön julkisuudessa tulisi noudattaa, mitä on säädetty laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Tämän lisäksi edellä mainitun lain 24 §:n 1 momentin 20 kohtaa, joka käsittelee liike- ja ammattisalaisuuksia, olisi tulkittava suppeasti määriteltäessä edellä mainittujen yhtiöiden mahdollisia liike- ja ammattisalaisuuksia. Laki ei siis estäisi liike- ja ammattisalaisuuksien salaamista, mutta salaamisen tulisi tällöin perustua aina lakiin. Muil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 108/2016 vp

ta osiltaan toiminnan tulisi olla avointa. Osakeyhtiölain taakse ei voisi enää automaattisesti piiloutua.

On myönnettävä, että niiden yhtiöiden, joihin tätä lakia tulisi soveltaa, määrittely on haastavaa. Mikäli aloite hyväksyttäisiin, tultaisiin lopulliset tulkintakäytännöt todennäköisesti määrittelemään hallinto-oikeuksien ratkaisuissa.

Paras tapa korruption torjumiseen yhteiskunnassa on avoimuus. Toiminnan ja tiedon avaamisella varmistetaan myös kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuus osallistua yhteiskunnan kehittämiseen. Veronmaksajilla on oikeus tietää, mihin ja millä tavoin heiltä kerättyjä verotuloja käytetään. Osakeyhtiölain ei tulisi estää tätä, vaan sen tulisi pikemminkin varmistaa, että julkisia palveluita tuottava tai julkista palvelutehtävää toteuttava yhtiö on velvollinen julkistamaan toimintaansa koskevat tiedot. Ilman avoimuutta demokratian toteutumisesta ei ole konkreettisia todisteita.

19.17 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kärnä on tämän lakialoitteen kanssa oikealla asialla, ja siitä syystä itsekkin olen tämän lakialoitteen allekirjoittanut. Olen käytännössä kunta- ja poliitiikassa huomannut tämän ongelmallisuuden kunnan tai kaupungin yhtiöiden julkisuuden kanssa, eli tilinpito yleisistä varoista on julkista mutta päätösten sisältö ei. Käytännössä se johtaa siihen, että kunta- ja poliitiikassa pyritään mieluummin salaamaan asioita kuin paljastamaan niitä julkisuuteen niin kuin pitäisi. Tämä ei mielestäni ole oikein, ja se johtaa jo lähtökohtaiseen epäluottamukseen.

Kuten aloitteessa todetaan, kunnat ovat perustaneet osakeyhtiöitä kaikenlaisiin tarkoituksiin, ja joidenkin osakeyhtiöiden tarkoituksena on varmasti ollut pyrkimys siihen, että esimerkiksi kankeahko kunnallinen päätöksentekoprosessi voidaan ohittaa. Osittain kyse on ollut myös lainsäädännön puolelta EU:n kautta tulleesta velvoitteesta yhtiöittämisestä, ja erityisen suuri merkitys tällä on nyt, kun soten myötä tulee todennäköisesti lisää yhtiöittämisä.

Tällaiset Länsimetron kaltaiset sopat ovat hyvä esimerkki siitä, miksi tällainen lainsäädäntö on tarpeen. Harva todella tietää, kuinka päätöksiä on tehty; siitä huolimatta yhteisten verovarojen käyttöön liittyvät kustannukset ovat tuplaantuneet. Laitureista on tullut liian lyhyitä, koska automaatio epäonnistui. Metro myöhästyy puoli vuotta tai ties kuinka paljon enemmän, ja sen me veronmaksajat ja päättäjät voimme vain maksaa ja ihmetellä, miksi näin on tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Mielestäni julkista palvelua tuottavan tai hoitavan osakeyhtiön päätöksenteon pitää olla lähtökohtaisesti yhtä läpinäkyvää kuin mikä tahansa muukin julkinen toiminta. Siksi kannatan tätä lakialoitetta ja toivon sen käsittelyä.

19.19 Touko Aalto vihr: Arvoisa herra puhemies! Olen allekirjoittanut tämän edustaja Kärnän erittäin hyvän lakialoitteen ja yhdyin myös moniin niihin huomioihin, joita edustaja Mäkelä tässä toi esiin. On hienoa huomata, että tässä eduskuntasalissa löytyy yksituumaisuutta yli hallitus—oppositio-rajojen.

Mitä tulee sote-uudistukseen ja tähän tiettyyn pakkoyhtiöittämisasiaan, joka ei ole täysin selvä asia EU-juridiikan kannalta — tarvitseeko sitä tehdä vai eikö tarvitse vai onko se ennen kaikkea poliittinen valinta — niin tuon lohdutuksena tiedon siitä, että nimenomaan julkisrahoitteiset sote-palveluita tuottavat yhtiöt ovat julkisuuslain ja hallintolain ja tasavertaisuuden piirissä. Se on hyvä asia. Isompi kysymys on sitten soten osalta nimenomaan se, että voi syntyä kaksi erilaista osakeyhtiölakia, toinen näitä julkisrahoitteisia varten ja toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 108/2016 vp

nen niitä yksityisiä varten, ja miten tässä toimitaan, se on semmoinen iso kysymys, mitä tämän lakialoitteen ohessa ja rinnalla pitäisi pystyä myös pohtimaan.

19.20 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Kärnän lakialoite julkista tehtävää hoitavan osakeyhtiön tietojen julkisuuden ja avoimuuden edistämiseksi on varsin kannatettava, ja olen itsekin allekirjoittanut tämän lakialoitteen, kuten yli sata muuta kansanedustajaa.

Kuten edustaja Kärnä totesi, Länsimetro on eräs hyvin valitettava esimerkki verorahojen holtittomasta käytöstä mutta ei valitettavasti läheskään ainoa, laajuudeltaan tietysti hyvinkin suuri. Laajempi avoimuus ja julkisuus olisivat todennäköisesti ehkäisseet monet näistä Länsimetroa koskevista ongelmista jo ennakolta. Myös nyt valmisteilla olevan ja historiallisen laajan sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen vuoksi avoimuus tulee olemaan entistäkin tärkeämmässä roolissa julkisten osakeyhtiöiden osalta.

Tämä edustaja Kärnän lakialoite on siis erittäin kannatettava, ja toivottavasti se myös etenee valiokuntakäsittelyssä.

19.21 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Aallon puheenvuoro toi esille mielenkiintoisen ja hyvän havainnon siitä, että jo nyt osaa kunnallista päätöksentekoa koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan myös kunnan omistamiin yhtiöihin, esimerkkinä tämä tasa-arvolaki, joka tuo mukanaan kansanomaisesti sanottuna sukupuolikiintiöt. Kun sitä sovelletaan näihin yhtiöihin, niin tätä kautta muodostuu vieläkin vähemmän perusteita sille, miksi myös kunnallisen päätöksenteon avoimuussäädöksiä ei voisi soveltaa näihin yhtiöihin. Noin yleisesti ottaenkin olen sitä mieltä, että suomalaisessa lainsäädännössä annetaan aivan liian suuri painoarvo yritysten salaisuuksille ja niitä turvataan liikaa lain voimakeinoin. Sitä säätelyä pitäisi yleisesti ottaenkin mieluummin keventää kuin muuttaa raskaammaksi.

19.22 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Haluan tässä vielä lopuksi kiittää paikalla olleita kollegoita näistä kannustavista sanoista ja näen itsekin asian samoin. 105 kansanedustajaa — kaikista puolueista — allekirjoitti tämän aloitteen, ja näen niin, että tämä on eduskunnalta vahva viesti avoimuuden ja demokratian puolesta. Kiitos vielä kaikille allekirjoittaneille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.